

Militair-Historische Leeswijzer

Nederlands Instituut voor Militaire Historie

Introductielijst

Goed tot zeer goed toegankelijke boeken, die de nieuwsgierigheid naar militaire geschiedenis kunnen wekken en kunnen aanzetten tot het lezen van boeken uit de lijsten 1 t/m 3. Deze lijst bevat enkele fictieboeken, die zijn aangeduid met (f) voor de titel.

Band of Brothers: E Company, 506th Regiment, 101st Airborne From Normandy to Hitler's Eagles Nest/Stephen E. Ambrose (New York, 1992)

Wie wil weten hoe het was om in de Tweede Wereldoorlog te vechten, moet dit boek lezen. De auteur beschrijft de inspanningen, tegenslagen en overwinningen van een infanteriecompagnie vanaf hun eerste trainingen in Georgia, via hun inzet tijdens D-Day, de gevechten in de Ardennen tot de eindoverwinning in Berchtesgaden, Hitlers buitenverblijf in Beieren. De lezer volgt deze groep van gewone Amerikanen in buitengewone omstandigheden van zeer nabij en vaak, door middel van citaten uit brieven en dagboeken, zelfs in hun eigen woorden.

(f) Het vuur (Le feu). Dagboek van een escouade/Henri Barbusse (Parijs, 1917; Ned. vertaling: Amsterdam, 4^e druk, 2004)

Hoewel hij pacifist was, meldde de Fransman Henri Barbusse (1873-1935) zich in 1914 toch als vrijwilliger voor de strijd tegen Duitsland. Tijdens de oorlog schreef hij de roman *Het vuur*, op basis van zijn eigen belevenissen in de loopgraven aan het westelijk front. Het boek geeft een realistisch beeld van de levensomstandigheden en de ervaringen van een afdeling soldaten (de *escouade* uit de ondertitel). Het boek laat zich lezen als een aanklacht tegen de ellende en de onmenselijkheid van de oorlog. Het geldt nog altijd als een klassiek werk in de (anti)oorlogsliteratuur.

(f) Red Phoenix/Larry Bond (New York, 1989)

Deze roman beschrijft op aangrijpende wijze het verloop van een fictieve Tweede Koreaanse Oorlog. Ook deze keer worden de Zuid-Koreaanse en Amerikaanse strijdkrachten verrast door

een Noord-Koreaans offensief. Op realistische en overtuigende wijze vertelt Bond de belevenissen van zowel frontsoldaten - hun ontberingen en de zware gevechten waarin zij verzeild raken - als van de spelers op strategisch niveau. De lezer krijgt zo een goed beeld hoe een dergelijk 'high intensity conflict' eventueel zou kunnen verlopen.

Black Hawk Down. A Story of Modern War/M. Bowden (New York, 2000)

Met oog voor detail en bijzonder realistisch, beschrijft Bowden de gebeurtenissen in Mogadishu, Somalië, van 3 oktober 1993. Op die dag probeerden ongeveer honderd Amerikaanse Rangers en leden van *Delta Force* bij verrassing twee Somalische 'assistent bendeleiders' gevangen te nemen. De actie zou niet langer dan zestig minuten duren. In werkelijkheid ontaarde deze operatie in een veldslag met duizenden zwaar bewapende Somaliërs. Aan Amerikaanse zijde sneuvelden achttien soldaten en vielen er ruim zeventig gewonden, de Somalische verliezen bedroegen honderden doden en gewonden. Aan de hand van persoonlijke verslagen laat Bowden indringend zien wat de gevolgen zijn van (grenzeloze) zelfoverschatting en gemakzucht aan eigen zijde en het schromelijk onderschatten van het 'lerend vermogen' van de tegenstander.

Met man en macht. De militaire geschiedenis van Nederland, 1550-2000/J.R. Bruijn en C.B. Wels, red. (Amsterdam, 2003)

Dit breed opgezette chronologische overzicht van de Nederlandse militaire geschiedenis begint met de Tachtigjarige Oorlog en loopt tot en met het einde van de Koude Oorlog en de recente deelname aan internationale vredesoperaties. Het is geschreven door veertien militair-historici, die elk een periode uit de militaire geschiedenis van ons land behandelen. Het boek besteedt aandacht aan landmacht, marine en luchtmacht, zowel in Nederland zelf als in de koloniën. Het plaatst de Nederlandse militaire geschiedenis in het kader van de internationale politieke verhoudingen waarbinnen ons land moest opereren. De auteurs besteden in hun bijdragen aandacht aan het Nederlandse veiligheidsbeleid, aan de opbouw en organisatie van de strijdkrachten en aan de oorlogvoering zelf.

Slag om Koeweit/Tom Clancy, m.m.v. F. Franks (Utrecht, 2^e dr., 2001)

In de vroege ochtend van 24 februari 1991 begint operatie *Desert Storm*, de bevrijding van Koeweit. De *Slag om Koeweit* beschrijft het optreden van het Amerikaanse *VII Corps* en zijn commandant, luitenant-generaal F.M. Franks Jr., in deze operatie. Tom Clancy behandelt in vogelvlucht de carrière van Franks, diens vormende ervaringen in Vietnam en de moeizame weg omhoog van het Amerikaanse leger na de (vernederende) nederlaag in Vietnam. Daarna vertelt hij in detail hoe *VII Corps* en Franks zich voorbereiden op de strijd om Koeweit en hoe binnen honderd uur de grondoorlog in februari 1991 wordt gewonnen. De lezer van de Nederlandse vertaling wordt helaas geconfronteerd met onjuist vertaalde Amerikaanse militaire termen.

(f) Team Yankee, a novel of World War III/Harold Coyle (Londen, 1987)

Het middelpunt van deze roman is kapitein Sean Bannon, commandant van *team Yankee*, een tankzwaar team dat onder bevel is gesteld bij een pantserinfanteriebataljon. De gebeurtenissen spelen zich af aan het eind van de jaren tachtig van de twintigste eeuw. De Koude Oorlog is uiteindelijk toch ontaard in een 'echte' oorlog en de NAVO- en Warschaupacttroepen trekken ten strijde. Het optreden van *team Yankee* tijdens deze campagne wordt gevolgd, waarbij de schrijver zeer realistisch en beeldend de gang van zaken op het tactisch uitvoerend niveau beschrijft. De lezer krijgt zo een overtuigend beeld voorgeschoteld hoe een grootschalig conflict, op teamniveau vermoedelijk zou zijn beleefd en verwerkt.

The Bloody Game. An Anthology of Modern War/P. Fussell, red. (Londen, 1991)

Half instemmend en half verontwaardigd citeert Fussell aan het slot van zijn inleiding de cartoonist Bill Mauldin: "One of the startling things you learn in wars is how much blood can come from a human body." Daarmee zet hij de toon voor een bloemlezing van ruim 125 fragmenten uit brieven, dagboeken en memoires van soldaten, uit gedichten en oorlogsromans, en uit het werk van oorlogsverslaggevers. De fragmenten betreffen de beide wereldoorlogen, de Spaanse Burgeroorlog, de Korea-oorlog en de oorlog in Vietnam. Alle zeggen iets over de aard van de oorlog in de twintigste eeuw. De moderne soldaat kan het lijden en sterven op het slagveld niet meer ervaren als een eervolle, persoonlijke wijding aan hogere waarden als de hemel of het vaderland. Het moderne slagveld wordt beheerst door onpersoonlijke krachten: de massaliteit en vernietigingskracht van afstandelijke, industriële technologie. Wat resteert, is geschokt cynisme. Een meeslepend, confronterend boek.

War in European History/Michael Howard (Oxford, 1976)

Soms is het goed het huidige tijdsgewricht in een ruim historisch perspectief te plaatsen. Men onderscheidt dan rode draden en continuïteiten, maar leert tegelijkertijd dat niets blijvend is en bijna alles aan verandering onderhevig is. Wie behoefte heeft aan een dergelijke relativerende kijk op de militaire ontwikkelingen op ons continent, doet er verstandig aan dit kleine boekje aandachtig te lezen. Howard legt niet alleen uit hoe de technieken van de oorlogvoering vanaf de Middeleeuwen tot in de Koude Oorlog (het boek is uit 1976) zijn veranderd, maar laat ook zien hoe deze de sociale, economische en technologische ontwikkelingen in oorlogvoerende samenlevingen beïnvloedden en er op hun beurt door werden beïnvloed.

Van Staats tot Koninklijk/P.H. Kamphuis en C.M. Schulten (Bussum, 1986)

Deze gids ter begeleiding van de historische expositie van het Legermuseum in Delft is een korte en bondige beschrijving van de geschiedenis van de Nederlandse landstrijdkrachten. Het is, mede door het ruim gebruik van illustraties, een goede eerste kennismaking met dit onderwerp.

The Penguin Book of War. Great Military Writings/John Keegan, ed. (Londen, 2000)

Tegenwoordig zijn er filmregisseurs die er beangstigend goed in slagen de beklemmende sfeer van het slagveld te verbeelden. Vroeger moest men het doen met schilderijen en verhalen. De meest aangrijpende waren de persoonlijke verslagen, en dat zijn ze altijd gebleven. Daarom is deze rijke collectie verslagen van militairen en andere ooggetuigen van conflicten in een ver verleden en recente oorlogen zo waardevol. Universele en heel bijzondere reacties, beestachtig en nobel gedrag, lafheid en staaltjes van grote moed: de lezer treft ze allemaal in deze bundel aan.

We were Soldiers Once ... and Young/Harold G. Moore and Joseph L. Galloway (New York, 1992)

Een gedetailleerd verslag van de gevechten in de vallei van Ia Drang in november 1965, de eerste grote ontmoeting tussen Amerikaanse en Noord-Vietnamese troepen in de oorlog in Vietnam. Het is het aangrijpende verhaal van jonge, vaderlandslievende Amerikanen, die het samen op het verre slagveld moesten zien te roeien. Zij waren getraind in luchtmobiele oorlogvoering, werden ter plaatse gedropt en werden onmiddellijk omsingeld door vijandelijke troepen. De auteurs waren destijds respectievelijk de bataljonscommandant en de enige journalist ter plekke.

(f) The Killer Angels/Michael Shaara (New York, 1975)

Generaal H. Norman Schwarzkopf, commandant van de Coalitietroepen tijdens operatie *Desert Shield* en *Desert Storm* in 1990-1991, beschouwde dit boek “de beste en meest realistische historische oorlogsroman die ik ooit heb gelezen”. Het fictieve verhaal beschrijft zowel nauwgezet het verloop van de belangrijke slag bij Gettysburg (Amerikaanse burgeroorlog, 1-3 juli 1863) als de harde werkelijkheid van deze oorlog. De lezers wordt het in de loop van het verhaal overduidelijk dat oorlog een caleidoscoop is van het maken van plannen, verwarring, angst en dapperheid, en dat alles gelardeerd met een flinke dosis geluk of pech.

Literatuurlijst 1

Bestemd voor militairen (en burgers) die werkzaam zijn tot op het niveau van het compagnies(eskadrons/batterij-)optreden of die daarin zijn geïnteresseerd.

Mei 1940. De strijd op Nederlands grondgebied/H. Amersfoort en P.H. Kamphuis, red.
(Den Haag, 1990)

Op een zijtoneel van zijn krachtmeting met Frankrijk en Groot-Brittannië veroverde Duitsland in mei 1940 ook Nederland. Dit boek beschrijft hoe dit ging en analyseert de oorzaken van de snelheid waarmee het Nederlandse leger werd verslagen. Het boek heeft een zakelijke benadering van het vooroorlogse Nederlandse en Duitse defensiebeleid, de strategische doelstellingen van beide landen, hun beider commandovoering op de verschillende niveaus en het verloop van de operaties en gevechten op de verschillende operatietonelen. In de conclusie komt het tot een zekere herwaardering van het Nederlandse vooroorlogse defensiebeleid en wordt de balans opgemaakt van de sterke en zwakke punten in het tactisch en operationeel optreden van beide legers. Bovendien wordt afgerekend met bestaande ideeën over het elitekarakter van de SS en ingegaan op de betekenis van de schendingen van het oorlogsrecht, de aard van het bombardement op Rotterdam (terreurbombardement of niet) en het belang van de Duitse verliezen.

East of Chosin: Entrapment and Breakout in Korea/Roy E. Appleman (Texas, 2002)
Een waarschuwend verslag van de vernietiging van een Amerikaanse regimentsgevechtsgroep door Chinese troepen in 1950. De auteur toont hoe onervarenheid, slechte training, onvoldoende bevoorrading en matig leiderschap, gecombineerd met een hard klimaat en ongunstige militaire omstandigheden rampzalige gevolgen kunnen hebben. Het boek bevat vele lessen voor aanvoerders in het gevecht.

Stalingrad/Anthony Beevor (Londen, 1998; Nederlandstalige versie: Amsterdam, 1999)
Zonder twijfel het beste boek over de slag bij Stalingrad, 19 augustus 1942–2 februari 1943. Het boek biedt een indrukwekkende, caleidoscopische beschrijving van het verloop van de slag. De in totaal 22 Duitse divisies die bij Stalingrad onder aanvoering van generaal F. von Paulus waren samengetrokken, werden na ruim vijf maanden van bittere strijd en onvoorstelbaar zware verliezen door de Russische troepen tot overgave gedwongen. Beevor beschrijft de strijd op het strategische en operationele niveau, maar besteedt tevens veel aandacht aan de persoonlijke ervaringen van alle militairen van hoog tot laag en laat zien hoe zij de strijd beleefden. Zowel aan de Duitse als aan de Russische ervaringen wordt aandacht besteed, veelal gebaseerd op persoonlijke documenten, zoals dagboeken. De slag bij Stalingrad zorgde aan het oostelijk front voor een ommekeer in de oorlog.

Closing with the Enemy. How GIs Fought the War in Europe, 1944-1945/M.D. Doubler (Lawrence, 1994)

Tijdens de Tweede Wereldoorlog werd het Amerikaanse leger geconfronteerd met bijzonder uiteenlopende tactische uitdagingen en situaties. Deze varieerden van het vechten in het onoverzichtelijke Bocage landschap in Normandië tot het leveren van intensieve straatgevechten in de Duitse steden. Sommige van de tactische problemen waren voorzien en andere niet, maar in alle gevallen moest de Amerikaanse soldaat daar oplossingen voor vinden en zijn optreden aanpassen. In dit boek verklaart Michael Doubler hoe en waarom het Amerikaanse leger over het algemeen succesvol was bij het overwinnen van de uitdagingen. Zowel soldaten als het lagere kader kunnen hun voordeel doen met het lezen van deze indringende studie van de vindingrijkheid, flexibiliteit en vastberadenheid van de Amerikaanse soldaat op de Europese slagvelden van de Tweede Wereldoorlog.

Frontsoldaten. The German Soldier in World War II/S.G. Fritz (Kentucky, 1995)

Het boek *Frontsoldaten* staat helemaal in het teken van de dagelijkse beslommingen en belevenissen van de gewone Duitse soldaat, de *Landser*. Gebruikmakend van dagboekfragmenten en brieven ontstaat het (zelf)beeld van ‘de soldaat’ die zichzelf zag als een ‘geschikte, nette, vent’ die bijzonder trots was op zijn vakmanschap, vasthoudendheid en doorzettingsvermogen onder moeilijke omstandigheden. Tegelijkertijd trad deze soldaat uit naam van het verderfelijke nationaal-socialistische regime ongekend wreed en misdadig op, vooral aan het Oostfront. De naoorlogse confrontatie met deze werkelijkheid en het zelfbeeld leverde aanzienlijke mentale en emotionele problemen op. Stephen Fritz beschrijft indringend de belevenissen van de *Landser* tijdens zijn training, onder welke omstandigheden hij moest overleven aan het front, de relatie tussen soldaten en officieren en de (ideologische) motivatie. Hij vergelijkt deze belevingswereld met die van de Amerikaanse soldaten en werkt de overeenkomsten en verschillen daarbij helder uit.

Firing Line/Richard Holmes (Londen, 1985; Harmondsworth, 1987)

Hoe was het om militair te zijn? Deze vraag staat centraal in het boek van de bekende Britse militair historicus Holmes. Het is een studie van het militaire leven, de ‘*military experience*’, zowel in het garnizoen en de kazerne als te velde onder oorlogsomstandigheden. Het boek is gebaseerd op persoonlijke documenten, zoals dagboeken en brieven, uit verschillende perioden van de Westerse militaire geschiedenis. Onderwerpen die aan de orde komen zijn bijvoorbeeld: rekrutering, opleiding en training, motivatie, leiderschap, angst, de vuurdoop, het slagveld, excessief geweld, het langdurig leven onder oorlogsomstandigheden en kameraadschap.

First-in. De ervaringen van de commandant Bravo-compagnie Dutchbat-I in Srebrenica/Erik Jellema (Den Haag, 1996)

Op 11 juli 1995 viel de omsingelde Oost-Bosnische moslimenclave Srebrenica in Servische handen, terwijl Nederlandse blauwhelmen machteloos toekeken. Duizenden Bosniërs kwamen om, het merendeel bij executies. In de verhitte debatten die op dit drama volgden, werd onder andere de vraag gesteld hoe Nederlandse militairen in de door de VN uitgeroepen 'safe area' waren terechtgekomen. Kapitein Erik Jellema, commandant van de eerste Nederlandse infanteriecompagnie die in Srebrenica ontplooid, beantwoordt deze vraag in *First-in* vanuit militair-operationeel perspectief. Hij beschrijft de voorbereiding en uitzending van zijn eenheid als onderdeel van het eerste Nederlandse bataljon in de enclave, Dutchbat-I. Zijn boek is een uitstekende kennismaking met de praktische kant van vredesoperaties, en met de dilemma's, de frustraties en de spanningen van een uitzending.

The Face of Battle. A Study of Agincourt, Waterloo and the Somme/John Keegan (New York, 1976)

Een reconstructie van drie belangrijke veldslagen uit de Europese militaire geschiedenis: Agincourt, 25 oktober 1415; Waterloo, 18 juni 1815; en de slag aan de Somme, begindatum 1 juli 1916. Met dit boek bracht Keegan in de jaren zeventig van de vorige eeuw een ommekeer teweeg in de militaire geschiedschrijving. Hij haalde de militaire geschiedenis uit de hoek van de 'grote generaals' en de fixatie op strategie en liet zien dat militaire geschiedenis ook vanuit een persoonlijke gezichtshoek en op verschillende niveau's kan worden beschreven. Hij paste zijn inzichten, die hij in de inleiding van zijn boek ontwikkelt, toe op drie veldslagen, die elk uitvoerig worden besproken. Hierbij besteedt hij aandacht aan het verloop van de slag, de rol van de verschillende wapens, de gevechtsmotivatie van de militairen van hoog tot laag, de gevechtservaringen van de militairen zoals zij die zelf onder woorden brachten, en de ervaringen van gewonden. Het boek sluit af met een beschouwing over de toekomst van de oorlog.

Company Commander/Charles B. MacDonald (Washington, 1947; editie 1999)

Een autobiografisch verslag van de ervaringen van een jonge Amerikaanse compagniescommandant in Frankrijk tijdens het laatste jaar van de Tweede Wereldoorlog. Hij kwam als onervaren officier over uit Amerika en moest leidinggeven aan 'Normandië-veteranen' tijdens de strijd in de Ardennen en de invasie in Duitsland. Dit meeslepende verhaal over de ontwikkeling van leiderschap is instructief voor alle officieren en onderofficieren die opereren op compagniesniveau.

Westerling's oorlog. De geschiedenis van de commando's en parachutisten in Nederlands-Indië, 1945-1950/J.A. de Moor (Amsterdam, 1999)

Kapitein R.P.P. Westerling (1919-1987) geldt nog altijd als één van Nederlands meest controversiële militairen. Hij was commandant van het Korps Speciale Troepen in Nederlands-Indië (van juni 1946 tot november 1948) en was verantwoordelijk voor de beruchte zuivering van Zuid-Celebes in 1946-1947. Dit boek beschrijft Westerlings militaire carrière. Daarnaast is dit boek een geschiedenis van het Regiment Speciale Troepen in Nederlands-Indië, een stamvader van het huidige Korps Commandotroepen. Het beschrijft de oprichting, organisatie en inzet van de speciale troepen en analyseert hun wijze van optreden tijdens de strijd in Indië, die steeds meer de trekken aannam van een irregulier conflict. Daarbij is er aandacht voor het militaire en politieke nut van deze troepen, maar ook voor de risico's en gevaren die aan hun inzet verbonden waren.

De Japanse aanval op Java, maart 1942/J.J. Nortier, P. Kuijt en P.M.H. Groen (Amsterdam, 1994)

Op 1 maart 1942 vielen Japanse troepen Java aan. Binnen een week brachten zij het Koninklijk Nederlands-Indisch Leger (KNIL) een verpletterende nederlaag toe. Nederlands-Indië capituleerde op 8 maart. Het boek geeft een gedetailleerd overzicht van het verloop van de strijd. De auteurs analyseren de oorzaken van de snelle nederlaag en wijzen vooral op het gebrek aan moderne gevechtservaring, de geringe motorisering en mobiliteit, de onvoldoende bewapening, het ontbreken van modern verbindingsmaterieel, de organisatorische wanorde, de zwakke bevelvoering en het falende leiderschap van het KNIL.

The Eyes of Orion. Five Tank Lieutenants in the Persian Gulf War, A. Vernon e.a. (Kent, 2001)

Een zeer persoonlijk verslag van de belevenissen van vijf pelotonscommandanten gedurende de aanloop naar en het optreden tijdens operatie *Desert Storm*. Zij beschrijven op indringende wijze de *ins and outs* van het optreden onder gevechtssomstandigheden van tank- en pantserinfanteriepelotons. Hun openhartige verhalen geven een goed beeld van wat zij zagen en beleefden. Zij benoemen daarbij zowel goede als slechte beslissingen en zowel professioneel als incompetent optreden. De lezer krijgt zo een goed beeld van de fysieke, persoonlijke, morele en leiderschapsuitdagingen waarmee deze jonge leiders in de woestijn werden geconfronteerd.

Literatuurlijst 2

Bestemd voor militairen (en burgers) die werkzaam zijn tot op het bataljons- en brigadeniveau of die daarin zijn geïnteresseerd.

Ordinary Men. Reserve Police Battalion 101 and the Final Solution in Poland/Christopher R. Browning (New York, 1998)

Op 13 juli 1943, binnen drie weken na aankomst in Polen, krijgen de leden van een reserve-politiebataljon, onderdeel van de Duitse *Ordnungspolizei*, opdracht het dorpje Józefów te zuiveren van joden. Gedurende deze dag worden ruim 1.500 bewoners – vrouwen, mannen en kinderen – bijeengedreven en in de nabijgelegen bossen doodgeschoten. Browning beschrijft op aangrijpende wijze welke omvangrijke rol de ‘gewone mannen van de *Ordnungspolizei*’ in 1942 en 1943 speelden bij de vernietiging van de joden in Polen. Uit het verhaal blijkt overduidelijk dat vrijwel iedereen, mits de omstandigheden ‘gunstig’ zijn, in staat is onvoorstelbare misdaden en wreedheden te begaan.

Waarnemers op heilige grond. Nederlandse officieren bij UNTSO, 1956-2003/Arthur ten Cate (Amsterdam, 2003)

Sinds 1956 stuurt Nederland officieren van de landmacht, luchtmacht en marine naar de *United Nations Truce Supervision Organization* (UNTSO), een VN-waarnemingsmissie in het Midden-Oosten. Deze militairen zijn al van oudsher de ooggetuigen van het Israëlisch-Arabisch conflict. Zij waren er bij toen in 1956 de Suezcrisis uitbrak, waren aan het front toen de Zesdaagse Oorlog van 1967 ontbrandde, maakten in 1973 de Oktoberoorlog mee, beleefden de Libanese burgeroorlog vijftien jaar lang van nabij en waren ter plaatse tijdens de Palestijnse intifada's, de Golfoorlog van 1991 en het mislukte vredesproces van de jaren negentig. *Waarnemers op heilige grond* beschrijft wat de Nederlandse waarnemers zagen en meemaakten, waarover zij rapporteerden aan de Veiligheidsraad in New York en hoe zij een

bijdrage leverden aan de pogingen van de internationale gemeenschap om het conflict in te dammen en op te lossen.

Command in War/M. van Creveld (Cambridge, 1985)

In dit boek staat de commandovoering te land in de westerse samenleving centraal. Beginnend in de Griekse Oudheid laat Martin van Creveld aan de hand van zes voorbeelden zien dat de organisatie, de procedures en de technische middelen bij de commandovoering steeds ingewikkelder zijn geworden. Het zoeken naar zekerheid door commandanten via het vergaren van informatie en het communiceren met ondergeschikten is daarentegen van alle tijden. Commandanten die hun ondergeschikten een behoorlijke operationele vrijheid geven, nemen op centraal niveau een grotere mate van risico, maar hebben volgens Van Creveld een beter uitzicht op de overwinning. Commandovoering die niet zozeer is geënt op vernieuwing van technische hulpmiddelen als wel op verbetering van bijvoorbeeld bestaande procedures, heeft evenzeer een grotere kans van slagen.

From the Barrel of a Gun. A History of Guerrilla, Revolutionary and Counter-Insurgency Warfare, from the Romans to the Present/J. Ellis (Londen, 1995)

Tegen de achtergrond van twee wereldoorlogen en de Koude Oorlog zal de twintigste-eeuwer geneigd zijn oorlog gelijk te stellen met een grootschalig conflict tussen staten, uitgevochten met hun geregelde strijdkrachten. Deze ervaring onttrekt aan ons oog dat historisch gezien oorlog nog een tweede, niet minder belangrijke gedaante heeft, de kleine oorlog. Deze is niet het werk van georganiseerde legers, maar van opstandelingen, vrijheidstrijders, guerrilla's, detachementen, criminelen, losgeslagen bendes, partizanen, haiduks, franc-tireurs en wat dies meer zij. In hun handen wordt oorlog een veelkoppig monster. Ellis laat zien dat de kleine oorlog een fenomeen van alle tijden en plaatsen is, van de oudheid tot de moderne tijd. Het is de strijdmethode van de zwakke partij die de kracht en het organisatievermogen mist een beslissende confrontatie aan te gaan en intussen met weinig middelen een sterke tegenstander weet te binden en te slijten.

The Mask of Anarchy. The Destruction of Liberia and the Religious Dimension of an African Civil War/Stephen Ellis (Londen, 1999)

Een fascinerend boek over de burgeroorlog in Liberia, 1989-1997. Het boek beschrijft hoe deze *'failed state'* tijdens de oorlog totaal is geruïneerd door de gewapende facties die zich van de staatsorganen hadden meester gemaakt. 60.000 mensen zijn gedood, vele honderdduizenden naar de buurlanden gevlucht. Van Liberia's grondstoffen en natuurlijke rijkdommen is niets meer over. In het buitenland trok de burgeroorlog vooral de aandacht vanwege de inzet van kindsoldaten, moordpartijen door bizar uitgedoste strijders, door plundering en kannibalisme. Het eerste deel van het boek beschrijft het verloop van de strijd tussen de vele gewelddadige groepen. In het tweede deel probeert de auteur een verklaring te vinden voor de 'etnicisering' van de strijd en voor de bizarre verschijningsvormen van het geweld. Hij wijst op religie en op andere culturele factoren die de strijd hebben bepaald.

Einde oefening. Infanterist tijdens de Koude Oorlog/G.J. Felius (Arnhem, 2002)

Kolonel b.d. Felius heeft als militair carrière gemaakt in het tijdvak van de Koude Oorlog. Op boeiende wijze maakt hij de lezer deelgenoot van zijn ervaringen, in zijn rang van luitenant tot en met kolonel, op het gebied van het militaire hand- en stafwerk tijdens deze gewapende vrede. Zoals het een goed infanterist betaamt, doet hij dat zonder omhaal van woorden. Hij schuwt het detail niet. *Einde oefening* geeft zo een interessante kijk achter de schermen van het grootste krijgsmachtdeel.

Not Mentioned in Dispatches. The History and Mythology of the Battle of Goose Green/S. Fitz Gabbon (Cambridge, 1995)

Op 29 mei 1982 gaf het Argentijnse garnizoen van Goose Green zich na twee dagen strijd over aan *2nd Battalion, The Parachute Regiment*. De toenmalige Britse *Chief of the General Staff* omschreef deze gebeurtenis als “*a feat of arms and gallantry probably unsurpassed in the glorious history of the British army.*” Overtuigend laat Fitz Gabbon zien dat er op deze zienswijze het nodige valt af te dingen. De directieve manier van leidinggeven van de bataljonscommandant en zijn nodeloos ingewikkelde aanvalsplan blokkeerden een succesvolle uitvoering van de actie. Nadat hij was gesneuveld, vertrouwde zijn opvolger, noodgedwongen, meer op het initiatief en de vakkennis van zijn ondercommandanten. Deze verandering van leiderschapstijl betekende de beslissende wending in het bataljonsoptreden, waardoor de opdracht alsnog succesvol kon worden afgesloten. De schrijver laat zien welke vérstrekkende gevolgen het voor het verloop van het gevecht kan hebben als militairen niet open staan voor nieuwe doctrinaire ontwikkelingen. Bovendien leert deze studie dat het bedekken van fouten met de mantel der liefde weliswaar goed is voor de reputatie van eenheden en personen (en hun carrière), maar funest is tijdens de operationele inzet.

Blitzkrieg-Legende. Der Westfeldzug 1940/K.-H. Frieser (München, 1995)

De Duitse veldtocht van 1940 tegen Frankrijk geldt als één van de klassieke voorbeelden van de veronderstelde superioriteit van de bewegingsoorlog boven de stellingoorlog en van de vernietigingsstrategie boven de uitputtingsstrategie. Frieser toont aan dat het niet zo eenvoudig lag. De overwinning van 1940 was vooral te danken aan een gedurfd experiment van een kleine groep rebelse generaals die met successen op het slagveld hun gelijk moesten bewijzen tegenover sceptische, tegenwerkende meerderen. Verblind door de onverwacht gemakkelijke zege op *Angstgegner* Frankrijk, ging de legerleiding vervolgens geloven dat zij een toverformule had ontdekt. Het strategische probleem van Duitsland, namelijk dat het in een tijd van industriële oorlogvoering nooit op zou kunnen tegen een bondgenootschap van de zeemogendheden (VS en Verenigd Koninkrijk) en de Sovjet-Unie, zou zij kunnen oplossen op het lagere, operationele niveau. Na *Barbarossa* leerde Duitsland wel anders: de briljante manoeuvreoorlog ten spijt, belandde de *Wehrmacht* in een uitputtingsoorlog, en verloor die.

Met de blik naar het Oosten. De Koninklijke Landmacht 1945-1990/J. Hoffenaar en B. Schoenmaker (Den Haag, 1994)

De Koninklijke Landmacht van vandaag verschilt sterk van die ten tijde van de Koude Oorlog. Toch vormt die ‘oude’ landmacht de basis voor de huidige. Wie zich wil verdiepen in de voorgeschiedenis van de ‘nieuwe’ landmacht moet dit rijk geïllustreerde boek lezen. Vele onderwerpen passeren de revue en worden met elkaar in verband gebracht, zoals NAVO-strategieën, operatieplannen en oefeningen, materieel- en personeelsbeleid en organisatorische vraagstukken. Ruim aandacht is er ook voor de inzet overzee: in Indonesië, Suriname en de Antillen, alsook in Korea en Libanon.

Van Korea tot Kosovo. De Nederlandse militaire deelname aan vredesoperaties sinds 1945, Christ Klep en Richard van Gils (Den Haag, 2^e herz. druk: 2000)

Dit boek is *het* standaardwerk over de geschiedenis van de Nederlandse militaire deelname aan vredesondersteunende operaties sinds 1945. In *Van Korea tot Kosovo* wordt genuanceerd beschreven hoe Nederland de laatste vijftig jaar omging met het complexe en gevoelige vraagstuk van uitzending. Hoe kwam de deelname aan een vredesoperatie tot stand, en wat waren vervolgens de ervaringen? Welke rollen speelden het kabinet, het parlement, de Ministeries van Defensie en Buitenlandse Zaken, en de publieke opinie? Daarnaast wordt in

een apart deel een overzicht gegeven van iedere vredesoperatie waaraan Nederland ooit heeft deelgenomen, met alle relevante kerngegevens.

De bevrijding van Nederland 1944-1945. Oorlog op de flank/Christ Klep en Ben Schoenmaker, red. (Den Haag, 1995)

Een moderne militair-historische studie die een volledig en goed gedocumenteerd beeld geeft van de strijd op Nederlands grondgebied in de periode september 1944 tot mei 1945. De militaire operaties worden helder beschreven en geanalyseerd, waarbij ook de Nederlandse bijdrage aan de geallieerde oorlogsinspanningen kritisch tegen het licht wordt gehouden. De lezer kan door de vele schema's en kaarten de operaties en troepenverplaatsingen op de voet volgen. De oorlog wordt ook vanuit het gezichtspunt van de gewone soldaat gezien. Hoe beleefden en beoordeelden de Canadese en Britse *privates*, de Amerikaanse *GI's* en de Duitse *Wehrmacht*-soldaten hun verblijf in het onbekende, natte, koude Nederland?

A War To Be Won. Fighting the Second World War/Williamson Murray and Allan R. Millett (Cambridge, Massachusetts, 3^e druk: 2001)

Deze zeer toegankelijke militaire geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog neemt de lezer mee langs alle theaters te land, ter zee en in de lucht, nu eens op een strategisch, vaak op een operationeel en soms op een tactisch niveau en analyseert vriend en vijand. Duidelijk wordt dat de oorlog een aaneenschakeling was van gegrepen en gemiste kansen en juiste en verkeerde inschattingen. Maar ook hoe het succes of het falen van kleine eenheden het verloop van het grotere geheel kan bepalen. De auteurs zijn er goed in geslaagd een veelomvattend inzicht in het ingewikkelde verloop van deze totale oorlog te geven.

Srebrenica, een 'veilig' gebied. Reconstructie, achtergronden, gevolgen en analyses van de val van een 'Safe Area'/Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie (Amsterdam, 2002)

De Nederlandse betrokkenheid bij de val van de enclave Srebrenica tijdens de oorlog in Bosnië heeft de gemoederen in Nederland, en zeker in de krijgsmacht, sinds 1995 danig beziggehouden. Om antwoord te krijgen op de vele vragen die tijdens het maatschappelijke schuldvraagdebat opkwamen, gaf de regering het Nederlands Instituut voor Oorlogsdocumentatie in 1996 de opdracht om een historisch onderzoek uit te voeren naar de veelbesproken gebeurtenissen. Het in 2002 gepubliceerde resultaat van deze opdracht is een lijvig rapport van meer dan drieduizend bladzijden, waarin het echeq van 11 juli 1995 op encyclopedische wijze is uiteengezet. Dit (niet geheel onomstreden) 'NIOD-rapport' biedt lezers zodoende een gedetailleerd antwoord op de vraag: wat gebeurde er voor, tijdens en na de val van Srebrenica, en is voor dit deel van de Nederlandse militaire geschiedenis een onmisbaar naslagwerk. Er is ook een handzame samenvatting van het rapport: Peter Boomsma, *Srebrenica. Het officiële NIOD-rapport samengevat* (Amsterdam, 2002).

They met at Gettysburg. A step-by-step retelling of the battle, with maps, photos, firsthand accounts/Edward J. Stackpole (Harrisburgh, 3^e dr., 1986)

Deze beschrijving van de slag bij Gettysburg (1-3 juli 1863) laat zien dat de militair-historische aspecten van de Amerikaanse burgeroorlog het bestuderen meer dan waard zijn. Gedurende de zomer van 1863 probeerden de Zuidelijke Staten met een opmars richting het noorden de oorlog in hun voordeel te beslissen. Het boek van Stackpole beschrijft helder het verloop van de omvangrijke driedaagse veldslag bij Gettysburg. De lezer krijgt een overzichtelijk beeld voorgeschoteld van het (tactisch) optreden tijdens de slag en de gevolgen van de goede en slechte besluiten van de verschillende commandanten.

Literatuurlijst 3

Bestemd voor militairen en burgers die werkzaam zijn op het hoogste militaire en politieke niveau of die daarin zijn geïnteresseerd.

The Pursuit of Victory. From Napoleon to Saddam Hussein/Brian Bond (Oxford, 1996)
Het door Clausewitz in de eerste helft van de negentiende eeuw verwoorde idee dat oorlog kan worden gebruikt als een instrument voor het bereiken van politieke doelen, heeft sindsdien altijd veel bijval ge oogst. Dit boek laat echter zien dat het feitelijk verloop van de meeste oorlogen sedertdien dit idee in twijfel had moeten trekken. In de eerste plaats werd het steeds moeilijker beslissende militaire overwinningen te behalen en op die manier snel politieke doelen te realiseren. En in de tweede plaats ging kundig militair leiderschap tijdens oorlogen zelden samen met realistisch en wijs politiek leiderschap. De auteur is geen pacifist, maar zijn boek zet op basis van een realistische historische analyse wel aan tot nadenken over nut en noodzaak van het voeren van oorlogen.

Vom Kriege/C. von Clausewitz (Duitse editie: W. von Hahlweg, hrsg., Bonn, 1980)
Vom Kriege is één van de belangrijkste maar tegelijkertijd één van de moeilijkste boeken over oorlog. In een voortdurende discussie met zichzelf onderzoekt Clausewitz niet *hoe* oorlog gevoerd moet worden (dat verandert), maar *wat* oorlog is (dat blijft). Geïnspireerd door de militaire revolutie die Napoleon had veroorzaakt, ziet hij de oorlog als een veelomvattend verschijnsel, een universum van kansen, geluk, pech en onzekerheid, dat wordt voortgedreven door krachtige emoties en in de hand moet worden gehouden door rationele, doelgerichte sturing. Hoezeer oorlog ook draait om de fysieke vernietiging van de vijand in het gevecht, hij is in de grond van de zaak geen militaire, maar een politieke, culturele en maatschappelijke activiteit. In verband daarmee vraagt Clausewitz zich ook af waarom oorlog aan de ene kant een simpele zichzelf versterkende werking heeft, namelijk de toepassing van als maar meer geweld om te winnen, maar aan de andere kant juist aan allerlei beperkingen en verlamme ingewikkeldheden onderhevig is. In de dynamische krachtmeting tussen aanval en verdediging neemt oorlog steeds andere, onvoorspelbare gedaantes aan. In verband met de complexe aard van het werk is het aan te bevelen dit te lezen in combinatie met A. Gat, *A History of military thought*. Velen zullen bovendien de voorkeur geven aan de

Engelse vertaling: C. von Clausewitz, *On War. Edited and translated by M. Howard and P. Paret* (Princeton, 1976).

Supreme Command. Soldiers, Statesman and Leadership in Wartime/Eliot A. Cohen (Londen, 2002)

Cohen geeft in *Supreme Command* op heldere wijze antwoord op de vraag wie in tijden van oorlog de leiding moet hebben: de generaals of de gekozen politici? Daarvoor analyseert hij de strategie van vier grote staatshoofden die waren betrokken in een oorlog die hun land bedreigde: Abraham Lincoln, Georges Clemenceau, Winston Churchill en David Ben-Gurion. Hoewel alle vier een uiteenlopende achtergrond hadden, waren ze allemaal leergierig en bestudeerden het voeren van oorlog alsof het hun eigen professie was. Hun kennis van oorlogsvoering was dusdanig groot dat zij zich met hun generaals konden meten. Als contrast beschrijft Cohen onder meer hoe de Amerikaanse president Lyndon Johnson zijn generaals in de Vietnam-oorlog een blanco volmacht gaf, met alle desastreuze gevolgen van dien. Aan het eind van het boek weet de lezer dat grote staatshoofden de leiding over hun oorlog niet aan hun generaals overgeven. Zij weten misschien hoe ze een slag moeten winnen, maar staatshoofden hebben volgens Cohen het overzicht over het geheel en (zouden moeten) weten hoe ze de uiteindelijke overwinning kunnen behalen.

The Transformation of War/Martin van Creveld (New York, 1991)

Ongetwijfeld een van de meest controversiële boeken van de afgelopen decennia. Het wordt op de omslag terecht gepresenteerd als de radicaalste herinterpretatie van gewapende conflicten sinds Von Clausewitz. Oorlog is niet louter de voortzetting van politiek met andere middelen, stelt Van Creveld. Nee, vechten, oorlog, is voor de individuele man, eenmaal op het slagveld verzeild geraakt, geen middel, maar een doel. Gevaar is niet slechts een karakteristiek van de oorlog, maar voor de deelnemers en de toeschouwers de belangrijkste attractie! Verder stelt Van Creveld onder meer dat moderne staten en legers gedoemd zijn te verdwijnen. Ook over de rol van vrouwen in een krijgsmacht heeft hij zeer provocerende opvattingen. Hoewel er veel op Van Crevelds beweringen valt af te dingen, is de grootste waarde van het boek juist dat het de lezers aanzet tot nadenken over zeer existentiële vragen.

The Changing Face of War. Learning from History/A.D. English, red. (Montreal e.a., 1998)

In de aanloop naar en tijdens conflicten worden militaire leiders vrijwel altijd geconfronteerd met onverwachte en onvoorziene gebeurtenissen en omstandigheden. De Duitse kanselier Bismarck zei eens: “Stommelingen beweren dat ze leren door ervaringen. Ik geef er de voorkeur aan te profiteren van andermans ervaringen”. Voor militaire leiders biedt het bestuderen van de militaire geschiedenis de kans om dit principe in de praktijk te brengen. Immers, het biedt de leergierige militair de mogelijkheid een breed pallet aan ervaringen te bestuderen, in elk geval veel meer dan hij tijdens zijn eigen loopbaan persoonlijk kan ervaren. De artikelen in de bundel *The Changing Face of War* stellen ‘gevestigde opvattingen’ ter discussie en komen met prikkelende alternatieve zienswijzen.

A History of Military Thought. From the Enlightenment to the Cold War/Azat Gat (Oxford, 2001)

Een briljant geschreven overzicht van het Europese militaire denken van Machiavelli tot en met B.H. Liddell Hart. De auteur beschrijft uitvoerig, met grote kennis van zaken en in heldere stijl hoe het militaire denken zich ontwikkelde in het kader van de algemene politieke en culturele geschiedenis van Europa. De nadruk valt op de Verlichting, tijdens welke de militaire denkers naar de ‘wetten’ van de oorlogvoering zochten en op Clausewitz, die deel

uitmaakte van de met name in Duitsland sterke beweging die sterk het accent legde op toeval en tegenslag, geluk en onvoorspelbaarheid in de oorlog. Voor de negentiende eeuw worden vooral het Franse en Duitse denken geanalyseerd, alsmede het in die tijd sterk opgekomen maritiem-militaire denken. Voor de twintigste eeuw staan de verschillende reacties op de Eerste Wereldoorlog centraal en het strategische denken ten tijde van de Koude Oorlog.

Marsroutes en dwaalsporen. Het Nederlands militair-strategisch beleid in Indonesië, 1945-1950/P.M.H. Groen (Den Haag, 1991)

In augustus 1945 riepen Indonesische nationalisten onder aanvoering van Soekarno de onafhankelijkheid uit. Nederland ging hier niet mee akkoord en bond de strijd aan met de Indonesische Republiek. Na vier jaar strijd werd Indonesië op 27 december 1949 onafhankelijk. Dit boek analyseert het Nederlandse militair-strategische beleid in deze periode. Het was generaal S.H. Spoor die het beleid formuleerde en onder wiens leiding het werd uitgevoerd. Spoor's strijdplan voorzag in een optreden in twee fasen: de bezetting van Java en Sumatra door middel van een grootscheeps offensief, gevolgd door de zuivering en pacificatie van het bezette gebied. De studie analyseert de totstandkoming van deze strategie en de tussentijdse aanpassingen en veranderingen, bestudeert de uitvoering ervan en geeft een kritische beoordeling van het eindresultaat.

Reporting Vietnam. Media and Military at War/William M. Hammond (Kansas, 1998)

Tijdens de oorlog in Vietnam werd een mythe geboren over de rol van de media, die nog steeds wereldwijd in brede, vooral militaire, kring aanhang vindt. Deze mythe luidt dat de Verenigde Staten de oorlog verloren door de openlijke en uiteindelijk zelfs antimilitaire berichtgeving van de democratische pers. In *Reporting Vietnam* ontmaskert auteur William Hammond de mythe. Hij beschrijft hoe de journalistiek haar aanvankelijk positieve grondhouding ten aanzien van de Vietnam-oorlog losliet ten gunste van het anti-oorlogsgeluid dat inmiddels wortel had geschoten in de Amerikaanse samenleving. De media waren dus volgend, niet sturend. De auteur zet de oorlogsverslaggeving in Vietnam enerzijds en het publicitaire beleid van een democratische overheid in die oorlog anderzijds kundig naast elkaar. Zijn studie is leerzaam en actueel, zowel voor journalisten en politici als militairen.

Carnage and Culture. Landmark Battles in the Rise of Western Power/Victor D. Hanson (New York, 2001)

Een robuuste studie, waarin de auteur aan de hand van analyses van negen grote gevechten/slagen de these verdedigt dat de successen van Westerse krijgsmachten voor alles moeten worden verklaard uit de Westerse cultuur en waarden. Het begrip van persoonlijke vrijheid, de traditie van het leveren van kritiek, het belang dat wordt gehecht aan inventiviteit en het concept van burgerschap hebben er in hoofdzaak toe bijgedragen dat het Westen betere wapens ontwikkelde en effectiever oorlog voerde. Hoewel kritiek op dit boek zeker mogelijk is, is de belangrijkste verdienste ervan dat het de gedachten scherpt en aanzet tot discussie.

Strategy. The Logic of War and Peace/N. Luttwak (Cambridge, 1987)

Als we erkennen dat 'oorlog' een grillig en onvoorspelbaar karakter heeft, en elke oorlog dus uniek is, is een 'wetenschap van de oorlog' dan nog mogelijk? Clausewitz worstelde al met deze vraag en Luttwak neemt hem opnieuw tot uitgangspunt. In een knap betoog, dat sterk schatplichtig is aan *Vom Kriege*, neemt Luttwak in het eerste deel van zijn werk de lezer mee op een verkenning van de paradoxale logica van het bedrijfsleven. Hij portretteert het als haasje-over van aanval en verdediging, zet en tegenzet, en dat alles van het strategische tot en met het technische niveau. Zijn casuïstiek ontleent hij voornamelijk aan de twintigste-eeuwse

oorlogen. In het tweede deel denkt Luttwak na over de mogelijkheden en onmogelijkheden van de westerse strategie gedurende de Koude Oorlog.

Military Effectiveness (Volume I-III)/Allan R. Millett and Williamson Murray (Boston, 1988)

Deze driedelige studie beschrijft de militaire effectiviteit van de strijdkrachten van Frankrijk, Duitsland, Rusland, de VS, het Verenigd Koninkrijk, Japan en Italië gedurende de eerste helft van de twintigste eeuw. In deel I staat het militaire optreden tijdens de Eerste Wereldoorlog centraal, deel II richt zich op de ontwikkelingen tijdens het Interbellum en deel III behandelt de Tweede Wereldoorlog. De schrijvers van de artikelen analyseren de militaire macht en effectiviteit per land op politiek, strategisch, operationeel en tactisch niveau. Deel III wordt afgesloten met twee prikkelende, samenvattende bijdragen. Eén artikel richt zich daarbij op de ontwikkelingen en uitdagingen op tactisch en operationeel gebied, het andere artikel behandelt deze zaken op strategisch en politiek niveau.

Why the Allies Won/Richard Overy (New York, 1996)

Diverse reeds lang gebruikte verklaringen voor de geallieerde overwinning in 1945 zijn niet geheel bevredigend. Dat Hitlers imperiale onderneming al vanaf het begin was gedoemd te mislukken, is vooral een verklaring achteraf. Een twee-frontenoorlog hoeft niet als vanzelfsprekend tot een nederlaag te leiden. Het verband tussen het geallieerde economische overwicht en het behalen van de overwinning was zeker geen rechte lijn. Volgens Overy bevatten al deze verklaringen wel belangrijke, voorwaarde scheppende factoren, maar moet de belangrijkste verklaring toch vooral worden gezocht in het simpele feit dat de geallieerden beter en vooral effectiever gingen vechten. En dat hing samen met de wil om te winnen, het leren van mislukkingen en de coördinatie van beleid, zowel aan het front als daarachter. Iedereen die zich bezighoudt met politieke en militaire strategie zou dit boek moeten lezen.

Makers of Modern Strategy, from Machiavelli to the Nuclear Age /Peter Paret, ed. (Oxford, 1986)

Een niet al te gemakkelijk, maar wel helder geschreven standaardwerk over de evolutie van het strategisch denken vanaf Machiavelli tot het einde van de Koude Oorlog. De hoofdstukken zijn los van elkaar te lezen en behandelen gevarieerde onderwerpen, zoals de rol van doctrine, het genie van Napoleon en de grenzen van *airpower*. Het boek is eigenlijk een 'must' voor leiders op de hoogste politieke en militaire niveaus.

The Grand Strategy of Philipp II/G. Parker (Londen, 1998)

Filips II regeerde in de tweede helft van de zestiende eeuw meer dan veertig jaar over het eerste werkelijke wereldrijk in de geschiedenis. Parker onderzoekt de sterktes en zwaktes van Philips' strategische visie, de prioriteiten die hij stelde, de vooroordelen die zijn besluitvorming beïnvloedden en de externe factoren die het bereiken van zijn doelen dwarsboomden of steunden. Hij doet dit aan de hand van drie casestudies. Een betreft Philips' vergeefse pogingen om zijn autoriteit in de Nederlanden te behouden. Aan het slot trekt hij nog enkele parallellen tussen de bestuursproblemen van Filips en die waarmee twintigste-eeuwse leiders als Hitler, Churchill, Kennedy en Nixon werden geconfronteerd (zoals 'information overload', 'imperial overstretch'). Het boek verschaft zo een historisch inzicht in de karakteristieken en het besluitvormingsproces van grote mogendheden.

On Strategy. A Critical Analysis of the Vietnam War/Harry G. Summers Jr. (s.l., 1981)

We wonnen de gevechten, maar verloren de oorlog. Deze observatie is het beginpunt van kolonel Summers' analyse van het verloop van de oorlog in Vietnam. Volgens hem hield het

Amerikaanse leger zich sinds de Tweede Wereldoorlog steeds meer bezig met management en nauwelijks met militaire strategie. Amerika verloor de oorlog doordat de (gebrekkige) militaire strategie niet aansloot op het buitenlands politieke beleid. De militaire inzet had zich, naar Summers' opvatting, niet in de eerste plaats moeten richten op de strijd tegen de guerrillabeweging in Zuid-Vietnam, maar op het stoppen van de Noord-Vietnamese expansie, ter ondersteuning van het beleid van *containment*. Bovendien verzuimden de achtereenvolgende Amerikaanse regeringen de bevolking achter de oorlog te mobiliseren, waardoor deze zich er al snel tegen ging keren. De auteur leunt zwaar op de algemene analyses van Clausewitz. Zijn kritiek 'van binnenuit' was destijds controversieel, maar zweepte wel de discussie op.

Militaire strategie/G. Teitler, J.M.J. Bosch, W. Klinkert e.a. (Amsterdam, 2002)

In dit handboek wordt het begrip militaire strategie van vele kanten belicht. Het gaat over een hoofdstroom (die betrekking heeft op conventionele oorlogvoering tussen staten) en twee zijstromen (nucleaire strategie en asymmetrische oorlogvoering), over maritieme, *airpower*- en landstrategie en over militair-strategische culturen. Daarnaast bevat het boek enkele hoofdstukken over de ontwikkeling van de oorlogvoering zoals deze zich vanaf de achttiende eeuw in de praktijk heeft voltrokken, alsmede over de (mogelijke) toekomst van de oorlogvoering. *Militaire strategie* is onmisbaar voor al diegenen die zich beroepsmatig moeten bezighouden met het uitzetten van de strategische koers van de krijgsmacht.

The Art of War, Sun Tzu (vertaling en introductie van Ralph D. Sawyer; Westview, 1994)

Dit is het klassieke Chinese werk over de oorlogvoering uit de vierde, derde eeuw voor Christus. De oorlogvoering was een vast onderwerp in het werk van de vroege Chinese filosofen, zeker in de tijd van 'meester Sun'. Het bijzondere van zijn werk is de benadering van de oorlog. Niet de strijd wordt centraal gesteld – zoals in Westerse werken – maar juist het ontbreken en vermijden van het gevecht worden geprezen. De beste generaal is hij die de vijand overwint zonder dat het tot vechten komt. Oorlog is de kunst van list en bedrog, zoals meester Sun reeds in het begin van zijn werk zegt. Het werk bestaat uit dertien korte hoofdstukken, waarin principes van de oorlogvoering op kernachtige wijze onder woorden worden gebracht, zoals bijvoorbeeld: leiderschap, list, het zoeken naar strategisch voordeel en het verwerven van inlichtingen over de vijand.